

V. Dubinina

**COMPETITIVE STRATEGY IN THE MANAGEMENT OF BUSINESS
PROCESSES OF THE ENTERPRISE**

It has been revealed in the article that the company is a general system, in the middle of which takes place a set of interconnected business processes reflecting management functions. Competitive strategy in the management of business processes of the enterprise is based on the qualitative nature, and its essence is revealed through the form of the human interaction organization that taking into account the possibilities, perspectives, resources and competencies and funds of the agents, as well as problems, difficulties, conflicts preventing the implementation of these interactions. Management of business process covers strategic, operational, tactical level of the enterprise, implementing the competitive strategy of the enterprise on all of the mentioned levels.

Business processes in the retail enterprise enclose the entire spectrum of activities, starting with the reception and delivery of products, marketing, merchandising, updating of information, product delivery, customer service. In this case it is necessary to identify the basic strategic issues of the retail enterprise and build the Isikava diagram of the cause and effect relationships, which discloses in the most detail form the main groups of business processes affecting the solution of the presented problems.

Due to objective laws of the development the enterprise as a living organism, has a time limit and characterized by gradual stages of development, that is, has a life cycle. Rational is the idea to consider a model of the I. Adizes, that in the most diverse form reveals the evolution of retailers and offer a competitive strategy depending on the stage of the enterprise life cycle. The IT and digital strategy of a retail enterprise in modern conditions is relevant providing expansion of the borders and sales channels of the products through social media and special sites of the enterprise, and the use of modern gadgets (smartphones, tablets, multimedia devices, etc.) will allow to involve the consumer in the shopping process, satisfying his preferences.

Management of business processes facilitates the effective implementation of competitive strategy, increase of the competitiveness and performance in general.

Key words: *management, business processes, competitive strategy, the retailer*

УДК 330.142.211.4:339.774

Н. М. Новікова

ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена формуванню амортизаційної політики підприємства. Досліджено сутність понять амортизація та амортизаційна політика, визначено принципи, на яких формується амортизаційна політика підприємства, її складові. Проаналізовано особливості бухгалтерського та податкового обліку амортизації.

Ключові слова: *амортизація, амортизаційна політика, податковий облік амортизації, бухгалтерський облік амортизації, методи амортизації, термін корисного використання.*

Постановка проблеми. Сучасний стан фінансово-платіжної кризи та високий рівень інфляції спонукає підприємства України до пошуку джерел фінансування своєї господарської діяльності. Одним із таких внутрішніх джерел є амортизаційний фонд підприємства. Амортизаційна політика підприємства, як складова економічної політики, тісно пов'язана з податковою політикою, тому суттєво впливає на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Формування амортизаційної політики полягає у

ефективному відтворенні основних засобів, оскільки вони значною мірою визначають ефективність суспільного виробництва, темпи впровадження інновацій. Обираючи амортизаційну політику підприємства повинні враховувати і свій фінансово-господарський стан. Об'єктивна необхідність поглиблення теоретичних, методичних і прикладних досліджень у сфері амортизаційної політики, з метою підвищення ефективності роботи підприємства, обумовили вибір напрямку даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню формування та удосконалення амортизаційної політики підприємства присвячено значна кількість наукових робіт таких вітчизняних дослідників як О.Бондар, Н.Виговська, С.Новицька, Н.Потапова-Сінько, М.Сементух та інші. Автори аналізують методи амортизаційних відрахувань, пропонують власні підходи щодо визначення політики нарахування амортизації. Але, в той же час, в сучасних складних економічних умовах, виникає потреба в удосконаленні методичних напрямків підходів щодо визначення ефективної амортизаційної політики.

Виклад основного матеріалу. Амортизаційна політика значною мірою відбиває політику держави, оскільки її формування базується на принципах, методах і нормативах амортизаційних відрахувань, затверджених законодавчими та нормативними документами.

За економічним змістом сума нарахованої амортизації повинна відображати вартість основних засобів, яка була використана (або спожита) за період їх експлуатації. Розподіл купівельної вартості активу здійснюється таким чином, щоб погодити витрати, які було здійснено при його придбанні, з доходами, які буде отримано завдяки його використанню в кожному періоді.

З економічного погляду амортизація - це процес поступового перенесення вартості основних засобів на вартість виробленої продукції. Чим повільніше відбувається цей процес, тим більша різниця між основними засобами, застосованими в процесі виробництва, і основними засобами, споживаними в ньому. Коли ця різниця зникає, це означає, що засіб праці віджив свій вік і разом зі своєю споживною вартістю втратив свою вартість.

М. Сементух визначає, що амортизаційна політика – це цілеспрямована діяльність підприємства з вибору та застосування одного з можливих методів амортизації з метою максимізації обсягу власних фінансових ресурсів протягом амортизаційного періоду[1,с.217].

Основна мета розробки амортизаційної політики, на думку науковця Н.Виговської - є збільшення за рахунок внутрішніх джерел власних фінансових ресурсів. Це здійснюється двома шляхами: формування амортизаційного фонду та зменшення суми податку на прибуток [2,с.58].

Обґрунтованим та в повній мірі розкритим є визначення амортизаційної політики Скоморохова С.Ю. Ніколаєнко С.М. В науковій праці цих авторів амортизаційна політика представлена як процес відтворення основного капіталу, направлений на підвищення технічного рівня виробництва, запобігання надмірному зносу його активної частини, вдосконалення видової, технологічної і вікової структури основного капіталу, нарощування основного капіталу і об'єму випуску продукції, підвищення продуктивності праці і зниження собівартості продукції, максимізацію прибутку та активізацію інвестиційної діяльності підприємств[3,с.67].

Таким чином, сутність амортизаційної політики можна сформулювати як складову частину загальнодержавної політики та частину стратегії підприємства щодо формування власних фінансових коштів підприємства, яка полягає в оптимізації потоку власних фінансових ресурсів, що реінвестуються у виробничу діяльність.

Введення міжнародних стандартів фінансової звітності та прийняття МП (С) БО надало можливість підприємствам формувати власну амортизаційну політику, а саме, підприємства здійснюють [4]:

- оцінку і переоцінку основного капіталу. Проведення переоцінки індексним

методом, методом прямого перерахунку;

- визначення терміни корисного використання основного капіталу. Слід відмітити, що в Податковому кодексі визначено перелік обмежень щодо встановлення підприємством терміну корисного використання [5];

- вибір і обґрунтування методів нарахування амортизації. Застосований метод нарахування амортизації повинен відображати схему роботи підприємств в частині споживання економічних вигод, що отримують від активу;

- забезпечення цільового використання амортизаційних відрахувань. При цільовому використанні амортизаційні відрахування вкладаються у виробництво і забезпечують дохід на рівні рентабельності власного капіталу, необхідний для відновлення зношеного майна;

- мінімізацію морального і фізичного зносу основного капіталу. Впровадження нової техніки і технологій, вдосконалення ремонтно-експлуатаційного обслуговування, диференціація термінів корисного використання залежно від зносу та ін.;

- вибір найбільш ефективних форм відтворення основного капіталу. Здійснення своєчасного і якісного технічного переозброєння, реконструкції і модернізації виробництва.

Термін корисного використання основних засобів визначається підприємством самостійно, враховуючи:

- очікуваний спосіб отримання економічних вигід від використання об'єкта основних засобів;

- темпи фізичного та морального зносу;

- ситуацію на ринку продукту;

- інтенсивність використання об'єкта основних засобів;

- очікуваний строк здійснення господарської діяльності.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання. Амортизація об'єкта основних засобів нараховується, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання [4].

Але в той же час, на думку О.В. Бондар самостійне визначення підприємством термінів корисного використання амортизації має ряд недоліків [3,с.40]. По-перше, відбуваються серйозні розбіжності у термінах корисного використання на аналогічні об'єкти у різних підприємств, які використовуються в однакових виробничих умовах. Тому, суб'єктивне визначення розміру амортизаційних відрахувань робить неможливим порівняння собівартості продукції та фінансових результатів. Таким чином, втрачається, особливо в умовах високої інфляції, об'єктивність інформації про нарахування амортизації, що веде до викривлення фінансової звітності.

По-друге, термін корисного використання в більшості випадків не збігається зі строком експлуатації основних засобів, передбаченим у технічній документації, через вплив різних факторів, особливо моральних. В такому випадку необхідно окремо підходити до визначення терміну корисного використання окремо для кожного виду основних засобів, що потребує значних витрат часу.

По-третє, при самостійному виборі терміну використання основних засобів підприємство самостійно визначає розмір амортизаційних відрахувань, що відображається на фінансовий результат підприємства. Якщо підприємство збільшує термін використання основних засобів, це веде до збільшення прибутку підприємства, а не виправдане заниження-збільшує витрати і зменшує прибуток.

В стандарті П(С)БО 7 «Основні засоби» визначено п'ять методів нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий [4]. Крім вказаних бухгалтерських методів, також підприємство може нараховувати амортизацію податковим методом.

Обираючи метод, підприємство повинно звернути увагу перш за все на переваги та недоліки кожного методу амортизації та врахувати їх в сучасних умовах кризи.

Науковцем Н. Гаврилюк систематизовано переваги та недоліки кожного методу амортизації (табл.1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки методів амортизації [7]

Метод нарахування амортизації	Переваги	Недоліки
Прямолінійний метод	Простота застосування	Недоліком цього методу є те, що сума амортизації не залежить від обсягів виробленої продукції, що не дозволяє реально розрахувати собівартість
Метод зменшення залишкової вартості	Основна частина амортизаційних відрахувань припадає на перші роки експлуатації, що є виправданим у випадку швидкого морального старіння об'єкта основних засобів	В перші роки застосування завищується показник собівартості продукції (товарів, робіт, послуг)
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Основна частина амортизаційних відрахувань припадає на перші роки експлуатації, що є виправданим у випадку швидкого морального старіння об'єкта основних засобів	Не дозволяє відображати реальний фінансовий стан. При застосуванні даного методу в перші роки експлуатації об'єкта основних засобів показник собівартості завищується. Ну недоліком також є складність розрахунку.
Кумулятивний метод	На відміну від інших прискорених методів суми нарахування, зменшення амортизаційних сум відбувається рівномірно	При застосуванні даного методу сума амортизації не залежить від обсягів виробленої продукції, що не дозволяє реально розрахувати собівартість.
Виробничий метод	При застосуванні даного методу можна реально оцінити стан об'єкта основних засобів та сума амортизаційних відрахувань пропорційна обсягу випущеної продукції (товарів, робіт, послуг)	Застосування методу обмежене тим, що не завжди можливо визначити виробничу потужність об'єкта протягом всього терміну його експлуатації.

Обираючи бухгалтерський облік амортизації необхідно враховувати такі особливості:

- 1) амортизуються будь-які основні засоби, які перебувають на балансі підприємства,
- 2) нарахування амортизації проводиться щомісяця за кожним об'єктом окремо,
- 3) амортизується первинна вартість основних засобів, з урахуванням покращень, що призвели до зростання економічних вигід від використання об'єкта,
- 4) у разі реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання і консервації основних засобів нарахування амортизації призупиняється.

При виборі податкового обліку врахувати необхідно такі особливості:

- 1) амортизації підлягають витрати на придбання, виготовлення, капітальний ремонт, реконструкцію, модернізацію та інше поліпшення основних засобів. Безкоштовно отримані основні засоби амортизації не підлягають,
- 2) нарахування амортизації відбувається щоквартально,
- 3) використовується для усіх груп єдиний метод нарахування амортизації з різними коефіцієнтами,

4) база для нарахування амортизації балансова (залишкова) вартість груп основних засобів на початок звітного кварталу,

5) амортизація окремого об'єкта групи основних засобів 1 здійснюється до досягнення балансовою вартістю такого об'єкта ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а залишкова вартість такого об'єкта відноситься до складу валових витрат із результатами відповідного податкового періоду,

6) амортизація основних засобів 2 та 3 груп здійснюється до досягнення балансовою вартістю даної групи нульового значення. Балансова вартість об'єктів цих груп не змінюється при виведенні з експлуатації окремих об'єктів.

Доречним буде проаналізувати яким методом нарахування амортизації надають переваги підприємства в Україні. За результатами статистичних обстежень 2,2 тис. підприємств, яким належать 12 % основних засобів підприємств України, 54 % підприємств застосовують у бухгалтерському обліку бухгалтерські системи амортизації, тобто рівномірний, кумулятивний, виробничий, метод зменшення залишкової вартості. Та методи прискореного зменшення залишкової вартості. Решта 46 % підприємств використовують податкову систему амортизації [7].

З п'яти методів бухгалтерської амортизації переваги розподілилися таким чином, у %:

- метод зменшення залишкової вартості - 53,5;
- рівномірний - 43;
- виробничий - 3;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості - 0,3;
- кумулятивний - 0,2 . [7].

Вибір методу амортизації визначається рівнем поточної потреби підприємства в інвестиційних ресурсах, готовністю підприємства реалізувати інвестиційні проекти, які забезпечать відновлення необоротних активів.

Однак, незважаючи на різноманіття методів амортизації необоротних активів, вихідна база її нарахування носить уніфікований характер. Вона базується на наступних трьох основних показниках:

- 1) сума первісної вартості амортизованого активу;
- 2) сума ліквідаційної вартості амортизованого активу (якщо ліквідаційна вартість не прогнозується, амортизований актив характеризується терміном "актив з нульовою ліквідаційною вартістю");
- 3) передбачуваний період експлуатації ("період корисної служби") використовуваного необоротного активу (виражений тимчасовим періодом, обсягом виробленої з його участю продукції, загальним технічним його ресурсом і т.п.).

Враховуючи вищезазначене, доречно виділити наступні складові елементи амортизаційної політики підприємства[1]:

- 1) оцінка і переоцінка основного капіталу (проведення переоцінки індексним методом, методом прямого перерахунку);
- 2) збільшення амортизаційних відрахувань спричиняє зростання витрат на виробництво продукції, а отже за фіксованого рівня цін зменшує прибуток підприємств. Однак розміри збільшення амортизаційних відрахувань і зменшення прибутку, що залишається в розпорядженні підприємств, не збігаються, тому що кошти, які спрямовуються на амортизацію основних засобів, не оподатковуються, на відміну від прибутку. А навпаки, ще й зменшують останній до оподаткування. Тому для підприємств вигідніше збільшувати суму амортизаційних відрахувань як основне джерело фінансування виробничого розвитку підприємств в умовах ринкової економіки, забезпечуючи їм пом'якшення податкового режиму.

Важливо, при формуванні амортизаційної політики, враховувати і темпи інфляції. В умовах високої інфляції, яка характерна для України на сучасному етапі, база нарахування амортизації постійно знижується, а відповідно, і розміри амортизаційних відрахувань. Також інфляції впливає і на вартість накопичених коштів амортизаційного фонду. Що

негативно впливає на фінансові можливості підприємства щодо швидкості оновлення матеріально-технічної бази.

Основу формування амортизаційної політики закладає держава, оскільки визначає основні її принципи: порядок визначення амортизації, норми амортизаційних відрахувань, віднесення амортизації на витрати, віднесення витрат на капітальний ремонт, реконструкцію, технічне переозброєння виробництва, використання коштів амортизаційного фонду[8].

Висновки та пропозиції. Аналізуючи обрану підприємством амортизаційну політику, постає потреба у виділенні основних ознак її ефективності. До них пропонується віднести:

1) перевищення в динаміці обсягу річної суми амортизаційних відрахувань та вартості введених основних засобів над вартістю виведених з експлуатації зношених основних засобів. В складних економічних умовах це свідчить про здатність підприємства фінансувати виробничий розвиток за рахунок амортизаційних відрахувань;

2) розмір балансової вартості активів та сума амортизаційних відрахувань забезпечують реалізацію ефекту “податкового щита” за рахунок амортизації;

3) при позитивних темпах приросту засобів праці відбувається зменшення середнього віку будівель та обладнання, зростає сума амортизаційних відрахувань у собівартості продукції. В той же час, при зростанні обсягів виробництва збільшується фондівіддача та вивільнюються з обороту кошти, які перевищують втрати прибутку, що спричинені збільшенням амортизаційних витрат.

Список використаної літератури

1. Сементух М. Особливості амортизаційної політики підприємства. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/4840/1/88.pdf>

2. Виговська Н.Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи // Н.Г.Виговська.- Житомир.-1998.

3. Скоморохова С.Ю. Ніколаєнко С.М. Сучасна концепція амортизаційної політики підприємства // С.Ю. Скоморохова.- Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 4.- 2014.- с.6 5-67

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» N 92 від 27.04.2000р.

5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010р. №2755-VI.

6. Бондар О.В. Проблеми формування амортизаційної політики в ринкових умовах господарювання // О.В. Бондар.- Актуальні проблеми економіки. №1(43).-2005.-с.38-42

7. Гаврилюк Н. Методи нарахування амортизації необоротних активів: переваги та недоліки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/7_81885.doc.htm

8. Бабяк Н.Д. Амортизаційна політика та її вплив на фінансово-економічну діяльність підприємств. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит. – Київський національний економічний університет, Київ, 2004.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2015 року.

N. Novikova

DEPRECIATION POLICY OF AN ENTERPRISE

The scientific article considers the issue of choosing depreciation policy of an enterprise. There is analyzed the essence of the concepts «depreciation» and «depreciation policy». Depreciation policy means activity of an enterprise as to forming own financial means of an enterprise and it consists in optimization of a flow of own financial resources which are reinvested in production activity.

The basis of depreciation policy formation is laid by the state, as it determines its basic principles: order of depreciation assessment, the depreciable amount to be charged, charging off the depreciation over the expenditures, charging off the depreciation over the capital reconstruction, technical re-equipment of production, the use of the means of reserve for depreciation. The choice an enterprise depreciation policy is made on the basis of the National Accounting Regulations (Standards) No.7.

In the article there are determined the peculiarities and disadvantages in setting the term of useful life of non-current assets. In order to do this, it is feasible to estimate, how the sum of the accrued depreciation may influence the financial indicators of an enterprise. Setting the terms of useful life of depreciation independently by an enterprise has a number of disadvantages. First, there occur serious divergences in the terms of useful life for analogical objects at different enterprises which are used in identical production conditions. Second, in most cases the term of useful life does not coincide with the term of exploitation of the non-current assets which is prescribed in technical documentation because of the influence of different factors, especially moral ones. Third, if an enterprise chooses the term of the non-current assets use independently it also determines the depreciable amount to be charged and it is reflected at the financial result of an enterprise.

The article analyses depreciation accounting which includes such methods as: straight-lined depreciation, reducing balance basis, double declining balance method, sum-of-years depreciation method, unit-of-production depreciation. Except for the accounting methods mentioned above, an enterprise may also charge depreciation using a tax method. There are determined the peculiarities of the use of these methods while choosing between accounting depreciation and tax depreciation. There is studied, which methods of depreciation Ukrainian enterprises prefer.

The choice of a depreciation method is determined by the current requirement of an enterprise in investment resources, by readiness of an enterprise to introduce investment projects which may renew non-current assets. While choosing depreciation policy, it is important to consider also the inflation rate.

Key words: depreciation, amortization policy, tax accounting depreciation, accounting depreciation, amortization methods, useful lives.

УДК 37.014.005

М. В. Набок

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ: СУБ'ЄКТИ, ПІДХОДИ, ПРАКТИКА

У статті аналізується чинне оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики України. Констатується те, що оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики на місцевому рівні здійснюється переважно регіональними органами управління освітою згідно усталених форм такого оцінювання і яке виконує регулюючу функцію в механізмі державного управління освітою. В роботі автор акцентує на тому, що оцінювання результатів впровадження державної освітньої політики органами управління освітою різного рівня не надає можливості отримання об'єктивної оцінки. В якості ключового доказу використовується відсутність затверджених чітких критеріїв оцінювання і технології їх застосування в дослідженнях результативності освітньої політики. Особливу увагу приділено оцінкам національних експертів, науковців, фахівців міжнародних, державних та недержавних установ, фондів. На закінчення автор стверджує те, що впровадження нових критеріїв і показників оцінки